

ALFONS LLORENC

ALFONS LLORENC

ALFONS LLORENC

El palau de Tornamira, on va nèixer el rei Jaume I, no rep cap mena de protecció ni dignificació de les institucions franceses.

Montpeller i els 800 anys de Jaume I

La ciutat on va nèixer el rei Jaume I celebrava amb dignitat i contenció el 800 aniversari de l'esdeveniment. Però el lloc precís on la reina Maria infantà el futur conqueridor continua sense l'adequació que es mereix.

La ciutat de Montpeller ha celebrat el 800 aniversari del naixement de Jaume I de manera digna, però continguda. La *grandeur* francesa desplaça, però, a una segona categoria el personatge més important que ha nascut en tota la història montpellerina, un dels reis més importants i decisius d'Europa. I, damunt, una excessiva exaltació podria retornar la memòria —no pas gaire convenient per a l'unitarisme francès— d'un estat medieval al si d'Occitània, anterior a l'absorció, i vinculat políticament a uns altres estats independents al nord i al sud dels Pirineus.

És Jaume I mateix qui ens relata al seu *Llibre del feits* les circumstàncies del seu meravellós engendrament i del naixement que “se féu per virtut de Déu perquè no es volien bé nostre pare ni nostra mare”, i que tingué lloc quan “volgué lo Nostre Senyor” la nit

de l'1 al 2 de febrer del 1208, “la vespra de Nostra Dona Sancta Maria de Candelèr”. Nasqué al palau de Tornamira, “on se n'entrà nostra mare quan se sentí prenyada”. Un embaràs i un part prodigiosos, com els dels déus de l'antiguitat. Acabat l'infantament, per desig de la mare, la reina Maria, un breu seguici, trencant l'obscuritat amb claror de torxes, amb l'infant reverenciat, s'adreçà al temple de Nostra Dona de les Taules. En entrar-hi, el cor cantà el tedeum i “no sabien que nós deguéssim entrar allí”; pels carrerons adormits anaren a l'església de sant Fermí i, en passar el llindar, s'entonà el “Benedictus Dominus”. En conèixer la reina uns auguris tan propicis, “fou molt alegre d'aquestes pronòstiques”. I, per si no hi havia prou meravelles, per a elegir el nom d'una criatura tan venturosa la reial mare encarregà dotze ciris iguals “en pes e en granea”, els posà el nom

d'un apòstol i manà encendre'ls al mateix temps “e durà més la del sant Jaume ben bé tres dits de través que les altres: e per això e per la gràcia de Déu, havem nom En Jaume”. Una “obra de Déu” en paraules del Conqueridor, que el predestinava a grans gestes.

Als actes commemoratius, organitzats per l'Ajuntament de Montpeller, hi assistí una delegació oficial de les institucions autonòmiques balears, encapçalada per la vice-presidenta del parlament, Aina Radó. Aragó hi fou representada per la regidora de Cultura de l'Ajuntament de Saragossa, Pilar Alcober. Ni de Catalunya ni del País Valencià no hi assistí cap representació oficial. Això contrastava amb la celebració del setè centenari, quan hi foren representats tots els territoris de la corona catalano-aragonesa, amb activa participació als discursos, concerts, missa pontifical i tedeum. Enguany, després d'una visita a la Facultat de Medicina de la Universitat de Montpeller, una de les més antigues i prestigioses d'Europa, l'alcaldesa, la doctora en medicina Hélène Mandroux, del Partit Socialista, i el president de la Regió Llenguadoc-Rosselló, Georges Frêche, inauguraren l'espai Jacques Ier d'Aragon. Es tracta d'un centre

cultural que homenatja Jaume I, que regnà del 1218 al 1276 a Montpeller, i que acull cinc associacions de l'estat espanyol, una de portuguesa i tres de sud-americanes. El discurs de Frêche, bastit des de posicions nacionalistes franceses i espanyoles, contenia moltes incoherències històriques. En nom de les illes Balears, la vice-presidenta del parlament destacà que aquesta trobada ha de servir "per a enfortir els nostres lligams amb la resta de regions que formaren part de la corona d'Aragó". Una gran desfilada va recórrer el centre històric de la ciutat, amb la participació de diverses agrupacions i associacions de Montpeller i l'agrupació mallorquina Aires Sollerics. Al Museu Llenguadocià s'obrí l'exposició "Jaume el Conqueridor i Montpeller", alhora que es presentà la traducció al francès del *Llibre dels feits* i l'estudi "La vida quotidiana als segles XIII i XIV". Així mateix es representà l'obra teatral *Jacques 1er., Seigneur de Montpellier* i es ballaren danses occitanes.

No obstant això, l'efemèride no ha portat la dignificació del lloc la reina Maria on va donar a llum el més destacat senyor de Montpeller, com Jaume I mateix relata a la seua *Crònica*: "Aquí vol Nostre Senyor que fos lo nostre naixement en casa d'aquells de Tornamira." Una placa blanca, plena de pintades no netejades, ho proclama, no pas en les llengües del Conqueridor, no pas en català ni en occità, sinó en francès i amb noms i cognoms falsificats: "Ici est né au Palais de Tournemire le premier février 1208 le Roi Jacques 1er. d'Aragon, fils de Pierre d'Aragon et de Marie de Montpellier." Situat a l'actual *rue de Jacques d'Aragon*, l'edifici no és visitable i es troba ocupat per habitatges i oficines particulars. En prova de la tírria i el menyspreu que el culte i centralista estat francès dispensa a aquells monuments no vinculats a la *République*, el palau està totalment deixat de la mà de Déu. No té cap grau, ni cap indicatiu, de protecció. El temps i els veïns han pogut fer totes

les modificacions que han cregut convenients per als usos que han considerat adients. Als baixos, s'hi han obert els murs per tal d'afegir modernes portes d'accés directe des del carrer a una sala, amb belles creueries gòtiques, possiblement els cellers o les cavallerisses, ara convertides en rutilant *boutique* Mata-Hari. Els encarregats de la botiga insisteixen, com qui ha fet una malifeta i no vol ser descobert, que no es fotografien ni el conjunt ni els detalls. "Pas de photos, pas de photos!" I les instantànies cal fer-les d'amagatotis i dissimuladament. Res no fa preveure que el vuitè centenari porte la dignificació arquitectònica i un futur més adequat amb la història que ha aixoplugat i ha vist passar a aquest casal on va veure la llum el senyor de Montpeller, pare de la nostra pàtria, però amb el pecat —com ja deia el solejat Lluís XIV— de "no haver aportat res a la història de França".

A. L.

Trossos i mossos

Alfons Llorenç

Catxerulo

Amb l'esclat de les flors, en florir el blat, retorna la vida. És la resurrecció de la naturalesa. És la nostra Pasqua Florida o la Pasqua de Flors de l'Alguer, l'estrena de la primavera, la seua inauguració. Unit als aplecs rituals, als camperols berenars en determinats llocs màgics, reapareix, ressuscita, el ritu de volar estels, d'*empinar el catxerulo*, una multiseular i intensa passió del nostre poble, documentada des de la baixa edat mitjana. Els virtuoses valencians exercien el culte amb tant d'ardor, fins i tot sobre teulades i terrasses, que sovint es precipitaven al buit.

Els botiflers, però, més que protegir la vida dels ciutadans, estaven disposats a glaçar-los el somriure, a aigualir-los la joia. El 1737, el borbonès castellà Arias de Campomanes, corregidor de València, va manar que "ninguna persona, assi en esta ciudad como en sus arravales, no buele ni permita

bolar milochas en las sus torres, texados ni terrados, bajo pena de quinze días de carzel i tres libras". Els abundants bans del XVIII i el XIX no mataren l'afecció. Tenien por. L'edicta del 23 de març del 1823 del *jefe político de la provincia* tampoc no deixava que "se eleven cometas des de los terrados ni aun des de el suelo", atès que "pueden comunicarse por este estilo avisos al enemigo".

No obstant les repressions borbòniques, el nostre poble va resistir i va continuar desplegant el vell culte.

Navegar pels aires, mig units a la divinitat, els va fer simbolitzar l'ascensió espiritual i la Gran Mare per la forma hexagonal. Els seus moviments van permetre d'escrutar el futur, espantar els mals esperits, purificar els aires, incitar els núvols a descarregar aigua, quan, amb vista a les collites, "cada gota val per mil", invocar els elements i afavorir el creixement de la vegetació, el renaixement de la vida: "Grua, vola, vola, cua d'oriola."